

Gospodinja Ana Žavbi

Ana Žavbi se je rodila 13. 8. 1934 v Trbovljah. Knapovska družina Podbregarjevih je štela devet članov. Anina mama in oče sta imela iz prejšnjih zakonov vsak po enega otroka, skupaj pa še pet. Oče je delal pri rudniku, bil je tesar ('cimerman'), v jami je »popravljal stvari, ki so se podirale«. [A. Žavbi] Mama je doma gospodinjala in skrbela za številčno družino. Živel so v rudarski koloniji na Njivi (Trg svobode 26) v stanovanju, velikem 27 m². Kar nekaj iznajdljivosti je bilo treba, da je lahko velika družina shajala v majhnem stanovanju. Za spanje so poleg zakonskih uporabljali še dve pomični postelji pod njima ('rajšpetla'), v vsaki je bil prostor za dva otroke. Najmlajši, sledili so si na eno ali dve leti, so se stiskali pri starših. Jedli so, kjer je bil prostor – na ganku, na kuhinjskem pragu, na 'kolemkišti' (zaboj za premog), nasproti katere je nad 'vaserbankom' (omarica ali polica za vedro z vodo) viselo ogledalo, poleg njega pa ena lepših stvari v stanovanju – brisača iz frotirja. Za vsak slučaj, »če pride dohtar v hišo.« [A. Žavbi] Družina pa je uporabljala navadne 'šihne antle z gverka' ... Otroci, ki so začeli pri šestih letih obiskovati šolo, so naloge večinoma napisali kar tam. Ana se je rodila v za gospodarstvo zelo slabem času. Dober mesec je minil od velike gladovne stavke rudarjev v Zasavju. Izbruhnila je, ker ni bilo zaslužka. Knapi so 'fajrali' – delali le po tri šihte na teden, tak je bil tudi zaslužek. Anin oče je hodil »grušte popravljat«, da so dobili hrano za kak dan ali dva. V njihovi družini niso bili lačni, kdor pa ni zmožeg minimalnega dodatnega zaslužka, je bil odvisen od javne kuhinje. V Podbregarjevi družini so pomagali tudi otroci. Ana je za sosede hodila po premog in vodo, nagradile so jo s kosom kruha. Veljala je za pridno in kolonijske ženske so jo imele rade. Otroci so jeseni nabirali gobe in kostanj, poleti pa borovnice za prodajo slaščičarjem Kozinovim ali Pikševim. Mama je za svoj naraščaj tudi veliko šivala. Na roke. Prej je imela šivalni stroj, a ga je »fotr zapil in zakartal«. [A. Žavbi]

15-letna Ana Žavbi, gospodinja in varuška pri Malavašičevih leta 1949. Slikano pri apoteki Toneta Malavašiča (danes stavba banke, Ulica 1. junija). Na sliki otroci družin Malavašič in Kramberger. Osebni arhiv Ane Žavbi

Svojim hčeram je večkrat svetovala, naj nikar nimajo toliko otrok, kot jih je imela sama, saj je veliko otrok pomenilo težko življenje. Ženske so si bile mnogokrat prisiljene pomagati s splavi, niso se vsi dobro končali. Na črno jih je opravljala ženska z Njive. Ko je Ana končala osnovno šolo, ni bilo niti govora o kakšnem nadaljnjem šolanju. Pri 15 letih je šla večkrat tedensko 'pedenat' k Paševim (danes trgovina Sonia, Ulica 1. junija 25) – opravljala je občasna dela v gospodinjstvu, npr. pospravljala, loščila parket, pomivala okna idr. Iz tega obdobja ima še vedno prijateljico Zofko Gnedič, ki je začejala svoje vajeništvo čez cesto v knjigarni pri Šetinc (danes trgovina Galant, Ulica 1. junija 27). Še en lep spomin jo veže na delovna najstniška leta – pri 16 ali 17 letih je šla z AFŽ⁴² prvič na morje. Za čuda je bilo res slano. V tem času se je zaposlila v opekarni oz. na 'ciglani', zlagala je opeko v late.

42: AFŽ – antifašistična fronta žena, med drugo vojno ustanovljena družbeno-politična organizacija, zavzemala se je za enakopravnost in volilno pravico žensk. Leta 1953 se je AFŽ preimenovala v Zvezo ženskih društev.

Prvi dan 'šihata' je na roke premetala 40.000 kosov grobih surovih 'ciglov', prsti so ji krvaveli. Na 'ciglani' je bilo zaposlenih največ žensk in še nekaj Hrvatov iz Varaždina. Pozimi, ko je bila 'ciglana' v remontu, so nekatere delavke delale na dnevnem kopu na Dobrni, druge, tudi Ana, pa na separaciji, kjer so ločevale premog od jalovine. Tudi to delo je bilo izredno težko. V prostem času je še naprej hodila tudi 'pedenat' k Paševim. Kar je še bilo časa, so ga punce z Njive rade preživljale pri Počivavšku, v gostilni, ki se je skorajda stikala s kolonijo (danes Casa mia, Ulica 1. junija 24). Tu je tudi prvič ugledala vojaka Draga Žavbija. Rudar iz Trbovelj je služil mornarico in uniforma se mu je prav lepo podala. Ogovoril jo je, ko je bil že v civilu, njena prijateljica je zaključila: »Na, zdaj si ga pa dobila!« Anin odgovor: »Kaj pa čem, dohtarja ne bom dobila, inženirja tudi ne. Knap je knap. Sem tudi jaz knapovska. Ampak je dobra duša.« Leta 1956 se jima je rodila hči. Poroko sta morala malo odložiti, ker niti za poročni obleki nista imela. Naslednje leto, ko se jima je rodil še sin, sta bila že poročena, mlada družina pa je živela v španoviji z njegovimi starši v Žabji vasi. Bili so zelo srečni, ko so dobili svoje stanovanje, spet na Njivi. Nič zato, če je imelo temno kuhinjo⁴³ ter pipo in stranišče na ganku. Večji problem je bil, da v stanovanje ni bilo kaj postaviti. Nato sta kupila rabljeno kuhinjsko pohištvo, postelje so jima dali Paševi, staro omaro pa ženska iz hiše, kateri je nosila mleko. Vreče za 'štrozake' je sešila sama in vanje nabasala šumeče koruzno ličje. Namesto nočnih omaric so bili 'štokerli'. Bila je 'cufridna' z vsem, kar je dobila, in bilo je prav lušno. Ana je še vedno hodila na šiht na 'ciglano'. Ker sta bila otroka še majhna in delo res težko, ji je mož predlagal, naj ostane doma. Vprašala ga je, kako bodo prišli skozi z eno plačo. »Vrata bova razširila, pa bo!« se je glasil odgovor. Pustila je šiht na 'ciglani', še vedno pa je občasno služila ali 'pedenala' pri Paševih, pri Dularjevih ... Po nekaj letih temne kuhinje so se selili nazaj v njeno rojstno hišo na Njivi, v svetlo stanovanje. Ana si ni nikoli želela kam drugam. Po njenem so imeli vse, tudi na morje so šli z rudniškimi avtobusom⁴⁴.

Anino gospodinjsko delo se je začelo s pripravo zajtrka, preden sta šla otroka v šolo, nato je pospravila stanovanje in malo poklepetala z ženskami iz kolonije. »Teta, kaj boste pa vi danes kuhali?« Kaj je novega? Kdo je prišel 'narolan', kdo jih je 'fasal' ... (»Marsikatera. So morale kar za dobro vzeti, ker niso imele kam iti.« [A. Žavbi]) Nato je bilo treba poskrbeti, da je bilo kosilo pravočasno na mizi, pospraviti po kosilu, spet malo sestanka na dvorišču ... Popoldan je otrokom še kaj zašila, jih zvečer skopala in nato v isti vodi oprala še perilo. Sprva je perilo prala še v potoku, dokler niso montirali pipe na hišo. Od tu so si potegnili vodo v 'špajz', Paševi pa so ji podarili rabljen pralni stroj. Anin mož je bil zaposlen pri rudniku, v prostem času pa 'fuzbaler, ki je brcal pri Rudarju', imel dvakrat tedensko treninge in ob nedeljah tekme. Ana je z otroki ostajala doma, a ni bilo hudega. Ženske iz kolonije so se rade družile, bilo je prijetno. Njen mož je nogomet počasi opustil, upokojil se je leta 1982. Potem je tudi on pomagal v knjigarni, kar je Ana počela že prej in na ta način prislužila šolsko opremo in zvezke za otroka. Ob skrbi za družino je vseskozi služila še nekaj dodatnega denarja, revni niso bili.

Leta 2006 sta se možem Dragom preselila iz kolonijskega stanovanja v stolpnico, še vedno na Njivi (Trg svobode 32). Mož je umrl pred dvema letoma, poročena sta bila 62 let.

Ana Žavbi je s svojim življenjem zadovoljna. Prineslo ji je tisto, kar si je želela – moža, otroke, družino. Biti gospodinja ni bilo slabo in nikoli se ji ni zdelo, da je 'samo' gospodinja. Ana se je vsega, kar je znala, naučila od svoje mame in od družine Paš. Če je bila gospodinja dobra, je bila tudi spoštovana, katera je bila dobra, pa se je poznalo po njenih otrocih in še bolj po možu. Kako je bil »oprán in spegán, spucán in zrihtán«. [A. Žavbi] In njen Drago je bil!

43: Prvo stanovanje s stopnišča. Temno, ker je bilo nasproti stopnišča in stranišča.

44: Njena mama ji je svetovala plašč, ker bo na Rabu gotovo mrzlo ...